

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Mediolanensis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67103](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67103)

PROVINCIA
MEDIOLANENSIS.

Verunt in Mediolanensi Prouincia fere ducenti. In Professorum domo 40. In Brerano Collegio 70. In Genuensi duo ac triginta. In Taurinensi 20. Vndecim Nouocomi, Vercellis septem, Aronæ duo circiter ac viginti. Ex hoc numero tres è vita migrarunt: Recepti sunt Societate viginti.

DOMVS PROFESSA
Mediolanensis.

Mediolanensis ager Sociorum labores ac Studia magno fœtu remuneratur. Et vt à Professorum Domo ordiamur, celebrant in ea iuge Christi conuiuium octauo quoque die circiter mille. expiantium vero peccata seu vetera seu recentia maior est numerus, quam vt iniri possit. Non hoc suscipiam, vt singula Societatis munera, in quibus & fratrum virtus, & animorum fructus enituit, oratione percurram. vt quid egregium in vnaquaque re fuerit, ita à nobis commemorabitur. Ingens auri vis, partim fraude partim inscitia iuris adempta, ad suos dominos redijt. Negotiator vnus aureorum mil-

millia quadraginta restituit: aliusq; tam multa, ut ex
 his quotannis caperet aureorum duum millium ve-
 ctigal. Plurimi, qui diuturnas animi labe, aut nun-
 quam confessione deterferant, aut in ea taciti præ-
 terierant, eas tandem eluere induxerunt in animum
 & suam omnem turpitudinem aperire. Senex in his
 quidam nunquam rite confessus, cum de inferiorum
 incendijs disputantem energumenum audisset, metu
 perterritus ad Sacerdotem accurrit, totumque pe-
 stilentia virus euomit. Verum ut urbana vitia,
 quibuscum depugnatum est, & commoda, quæ ciui-
 bus sunt accersita, mittamus; externa potius profe-
 remus in medium, à quibus illa & pondere superan-
 tur, & copia. Ad Grifones seu Rhetios, Sacerdotes
 destinati sunt duo, quorū ubique opera, præcipueq;
 Rogoreti tum concionibus habendis, tum explanan-
 do catechismo consumpta est. Et quoniam iniquas
 scenerationes in his regionibus lex prope nulla ve-
 tabat, cautum crebris monitis est, & ne quid sceno-
 ri detur, & ut male parta reddantur. Sed dum in
 sanandis vitijs nostrorum desudat industria, inuidus
 aduersarius, ut omnia euerteret, serere discordia-
 rum semina inter ipsos Grifones cœpit. Sunt autem
 inter se Grifones, ut alijs litteris significatum est,
 trium quasi Societatum fœdere copulati, quarum
 una, ubi nostri fuerunt, è Catholicis ferme constat,
 reliquæ è Zuinglianis Lutheranisq; promiscuè. quæ
 quidem Societatis Catholicæ magistratibus obiece-
 runt, ab his dynastam alienigenam, & Iesuitas
 esse receptos. Iesuitis enim in ea loca penetrare Gri-
 fonum

sonum per edicta non licet, quod dicant id hominum genus nec Catholicis assentiri nec Lutheranis, sed aequae omnibus fidem prodere, & quod minime ferendum est, novos fastos inducere, noua cudere calendaria. Responsum à magistratibus est, quod ad Principem alienigenam pertinet, Cardinalem Borromeum (de eo enim agebatur) illum quidem & Principem fuisse, & principatu dignissimum, sed tamen non modo ipsum nullo telorum genere, nullo numero militum, Grisonum esse fines ingressum: sed ne eius quidem famulis satis fuisse ferri ad diuidendos, quos conficerent, panes. cumque ea gens Catholicorum se partes sequi profiteatur, honorem habere Catholico Antistiti voluisse, & ei Antistiti, qui ut suos in Christo filios ad veram religionis normam rationemque dirigeret, id itineris suscepisset: quare id factum nec reprehensione videri dignum, nec contra foedera pactioesque Societatum. Quod vero spectat ad Iesuitas, an ipsi Iesuitae vere sint, qui ad se venerint, exploratum sibi compertumque non esse: Sacerdotes quidem esse certe, & ex eadem, qua sunt ipsi religione, sed eiusmodi tamen, qui non modo ab omni crimine longe absint, verum etiam partim exemplo vitaeque integritate, partim erudienda iuuentute studeant prodesse quam plurimis. Cum in hanc sententiam responsa dedissent, communi omnium sententia decernitur, ut Episcopo Coirensi, cui Diocesis illa subiecta est, quamprimum se nostri sistant, interimque concionandi & docendi munere supersedeant. Id nostri non grauate fecerunt. Verum ut se-
datio-

datiora fuere omnia, Magistratus in Concilium nostros aduocant, tum vt quid in eos statutum esset, exponerent, tum vt de nouo Calendario sententias exquirerent. Quod ad Calendarium attinet, ea fuit Consilij summa, nullo modo committendum esse, vt recens Calendarium semel acceptum ac confirmatum Summi Pont. auctoritate, in scio Episcopo, Cardinali q; Borromeo, in cuius tutela ea vallis erat, antiquaretur. Populus, qua est in Romanum Pont. obseruantia, statuit quiduis potius perpeti, quam vel tantulum à Pontificio imperio nutuque discedere. Nostri tamen præteritis euentis edocti, ne quid sua apud Grifones commoratione, ijs quibus prodesse vellent, obessent; deliberare inter se cœperunt, præstare ne desiderari tãtisper, quam in ijs turbis nulla cum vtilitate versari. Id subodorati discipuli ad suos quisque parentes cum lacrymis contenderunt, Patrum abitum lamentantes. cuius rei fama cum manaret latius, populum vehementer affecit. Postridie igitur, vniuersorum concilio simul cum patribus conuocato, edicitur, vt de nostrorum commoratione suam ferat quisque sententiam. mos est apud hos ferendi suffragij, vt quod quisque adiudicauerit ac probarit, id altera sublata manu significet. Vt igitur de re nostra rogatus est populus, complures non alteram tantum, sed vtramque manum sustulerunt. Nostri quando secundis comitijs acta res erat, pro secundis etiam euentibus, horarũ quadraginta supplicationem ad D. Mariæ, quam Lauretanam nominant, decreuerunt. Est id templum à
Sacer-

sacerdote quodam Dei Matris monitu quatuordecim annis ante constitutum, & ad Lauretana, quæ est in Piceno amplitudine facile par, prodigijs item nobile frequentiq; conuentu. Vt igitur manendi copia facta est, tanto acrius se nostri ad sua munera cõtulerunt, quanto difficiliore initio aditus habuerūt. Nec vni tantum Oppido vtilitati fuere. Messaucum Rogoreto non procul abest, sunt in eo complures heretici, sed ex ijs quindecim posita contumacia, suauissimo Ecclesiæ iugo ceruices suas nostrorum persuasionibus subiecerunt. atque huc nerui collati sunt omnes, vt cæca pectora diuinæ veritatis lumen admitterent; tanta est enim in plerisque caligo, vt discuti nisi à iustitiæ sole non possit: tanta autem animorum peruersitas, vt lucem ode-rint, noctem adament, nec dent ducibus dextram, qui extrahere eos conentur è tenebris. Fuit, qui rei veritate conuictus lapides de terra tolleret, vt se contra Sacerdotem nostrum, quoniam disputationis pugna non poterat, lapidatione defenderet. Neque tamen à confirmãdis in religione animis nostrorum charitas deterretur, præsertim quod ea cernitur in plerisq; constantia; vbi semel hauserint veritatem, vt optime apud eos collocari opera videatur. Rogoretum cum Calendarij caussa ex omni Grisonum tribu legati venissent, inspexissentq; quæ gererentur à nostris, visi sunt pijs ipsorum studijs mirifice delectari, placuitq; eorum concionibus interesse, interdumq; conuiuio illos excipere ceterisq; humanitatis officijs. Mos vsurpandi diuina mysteria, qui ante

nullus erat, tanta est omnium cum voluptate receptus, ut eam ob causam gratulandi Deo nullum finem faciant. Catechismus vulgo sic teritur, ut iam eius castissimo cantu personent uniuersa. Certe à puerulis discunt parentes, & quorum corpora & vitas alunt, ab his petunt pabulum animorum. Nec minus operæ in inserendis bonis, quàm in euellendis prauis moribus collocatur. Prodromi Domini natalitius, benedicebatur in sacris ædibus vino, idque populo magna cum superstitione propinabatur: ad sepulchra cantus lugubres edebantur, & (quasi id ad mortuorum animas aliquid pertineret) ploratus precibus miscebantur. Iam maledicta, execrationes, fœnora in minimis peccatis numerabantur: nam escis vii præpinguibus, exceptis ab Ecclesia diebus, istuc quidem religioni vulgo non erat. Quæ tamen omnia, Deo fauente, aut funditus sublata sunt, aut magna ex parte repressa.

C O L L E G I V M B R E R A N V M

Quæ res Societati nostræ propria est, ut rudi plebi teneræq; ætati lex Christiana tradatur; in ea huius Collegij fratres summa cum laude versati sunt. Inuitamento fuit ciuitas ipsa scholis Catechismi referta. quippe quæ centum ex ijs amplius numerat & viginti. Præest huic procurationi sodalitas quædam annuam ante centesimum, in eaque sunt viri pietate ac religione præstantes, qui ad Catechismi munus has etiã officij partes adiungunt,

gunt, ut tetra in cœlites maledicta ac nefarias execrationes beneuola oratione castigent, suoque exemplo, qui cæteris obsunt, emendent. Huius sodalitatis studia, quod natura fert in omnibus fere rebus, cum languidiora iam essent, alias cœpit operas aduocare, alia implorare subsidia. Dati sunt è nostris, in eam rem festis diebus duo de viginti, quorum labor vtilis, ut superiore anno significatum est, longelateque manauit. Forenses fructus fuerunt etiam vberiores: varijs enim in foris habita concio magnos animorum motus effecit. Res erat sane iucunda, cum ij ipsi, qui vel irridendi caussa, vel curiosius cognoscendi, quid ageretur, accederent; saniores inde recederent. Vir nobilis ut propius accessit, & diuina verba admisit ad aures, domum celeriter aduolans, suos quoque liberos ad audiendum eduxit. Matrona nobilis concionem præterueta curru, ad aspectum concionatoris subsistere aurigam iussit: nec prius inde discessit, quam concionandi finis est factus: cumq; noster ille ad sacram eadem populum inuitasset, ipsa quoque de curru desiliens, præeuntem cum turba sequi non dubitauit. Mitto alias hominum cū hominibus, & hominum cum Deo reconciliationes: taceo pecuniarum restitutiones, impedimenta cœdium, admirabiles animorum commutationes, & id genus alia complura, quæ hoc vno concionandi genere summa cum Cardinalis approbatione sunt facta. Ut autem auditores, quorum magnus semper numerus cogebatur, satis videbantur ad pietatem esse permoti, deducebantur non sine cæterorum admi-

ratione in eadem aliquam precabundi. res ad laticiam & voluptatem erat insignis, cum domum nostri reuersi suam quisque prædam vespertina per otia commemorabat. vnus sexaginta se adduxisse dicebat ad luenda peccata, alius ludos se dissipasse profanos, alij alias prædas questusq. iactabant. & vero tanta vis erat eorum, qui confessionis causa Sacerdotes requirerent, vt ei non modo Collegium, sed ne Domus quidem vniuersa sufficeret. Redeamus paulisper domum, & de Sodalitjs Dei Matris Gymnasioq. dicamus. E maiore minoreq. sodalitia (duo enim sunt, alterum è natu grandioribus, è minoribus alterum) religiosissimi quique selecti, sexta quaque feria sub vespertina vna conueniunt, efficiuntq. alterum quasi priuatum cœtum: cui propositum est curas omnes, tum in piam precationem, tum in edomandas prauas animi cupiditates intendere. nec alia lege tenentur, nisi qua diuinis octaua quaque luce mysterijs, & qua silentio vti iubentur. Hi certum in locum vbi conuenerint, exacte per diuinas commentationes hebdomadae rationem reddunt: deinde certatim quisque abiectus in genua, pœnarè aliquid sibi deposcit. hic patefactis suis ipse culpis acriter se obiurgat: ille se obiurgantes æquo animo audit: alius ad voluntaria verbera, nonnulli ad infima etiam pedum oscula omni summissione descendunt. atque hos fere Deus ad cœnobiorum disciplinam ac perfectam rationem virtutis instituit. Sodalitium, quod è natu grandioribus constat, etsi magnæ auctoritatis & sapientiæ viros in suum nume-

rum

rum legit: tamen tantum abest, ut id ætatis homines
 versari inter adolescentium ac discipulorum gregē
 pudeat, ut mirifice potius pijs illorum sermonibus
 capiantur. Tanti vero apud eos sodalitas est, ut si
 forte tum adesse, cum suos illa conuentus habet, mi-
 nime liceat, per internuncium occupationes excu-
 sent: horum numerum speramus, Deo fauente, auctū
 iri quotidie: præsertim quod Terræ nouæ Dux, hu-
 ius Regiæ ditionis administrator, singulari pruden-
 tia vir ac pietate non minore, vnus ipse de sodalibus
 esse voluit: qui quanquam ingenti negotiorum mole
 tenetur, imperat tamen suis ipse occupationibus
 quantum potest, ut quam sæpissime cum sodalibus
 vna versetur. Gymnasij pietas nihilo inferior, &
 quanquam in eo de sodalitate sunt multi: tamē laus
 ferme eadem ceterorum. Hanc suscitauit frequens
 peccatorum à prima ætate confessio, ad eamq. rem
 acris cohortatio inuitatioq. Doctorum. quare tan-
 tus inter auditores exiit ardor, ut iam cœnobium
 triginta amplius meditentur. In Societatem præ-
 ter eos, qui ad domesticam procuracionem admissi
 sunt, recepti sunt tres præclaris naturæ animiq. in-
 structi muneribus. Hac auditorum pietate mirifice
 captus est Borromeus, eosque, cum ad nos venisset,
 pabulo cœlesti refecit, & ad eorum, totiusque Gym-
 nasij opportunitatem, curaturum se recepi peram-
 plam ad literarias altercationes aulam extruen-
 dā, sed optima eius consilia mors diremit. Nec leue
 fuit eiusdem in nos amoris indicium, quod Collegij
 causam Pontifici Max. per litteras commendauit.

nec vnas tantum scripsit, sed alias, quæ Romam post eius obitum peruenierunt, quarum vi pius Pontifex Præposituram Collegio quandam, quæ Mediolano non longe abest, attribuit: sed ita, vt cum sese dedisset occasio, maiora deferret: id significauit ipse procuratoribus Italiæ Patribus, cū à sanctissimo pedis osculo in suas Prouincias remigrarent: nam cum ei pro accepto beneficio eius Prouinciæ procurator gratularetur; Pauca, inquit, ista sunt; plura, si facultas tulerit, adiungemus.

COLLEGIUM GENVENSE.

Genuæ quoque animarum salutis præcipua cura fideq; consulitur, siue apud ciues, siue apud paganos. In ciuitate plurima nobis lucra parantur ex sodalitatibus tum varietate tum copia. eæ nouem circiter numerantur in varijs vrbs locis, & à Societate reguntur omnes. Cum his omnibus illud est commune, vt peccatorum labes vitent, & octauo quoque die mysterijs sese cælestibus expient. crebra in ijs de re diuina colloquia, crebra commentatio tractatioque cælestium rerum. Cætus quidam est eorum, qui expoliendis Catechismo pueris, rudiq; plebi præpositi sunt, interdumque nostris adiuncti ad triremes excurrunt, vt illa quoque contempta capita & remis addicta mancipia, christianis præceptis instituunt. Horum exemplo permoti non pauci suos etiam liberos imbui volūt, eosq; ad Catechismi scholas (his plerumq; creditas) vltro deducunt. Sodalium

lium in hoc cœtu numerus fere centum. Est & sodalitas quædam, quæ à Nosocomio vocabulū sumpsit ex adolescentibus sexaginta, quorum partes sunt, præter frequentem Sacramentorum usurpationem, quam cum omnibus diximus esse communē, & Catechismi tradendi curam, pijs quotidie commentationibus ad vnius horæ spatium vacare. meditationem comitatur actio exercitatioq. virtutis. ægris in valetudinario ministratur, triremis carcerque conuiscitur, & alia huiusmodi officiorum munera obeuntur. Ex hoc Oratorio fluxit aliud, cui sacra ædes angelicæ salutationi dicata nomen dedit. Constat id è sodalibus fere centum, atque ita pendet à proximo, vt ab eo leges & moderatores accipiat, sitq. veluti seminarium quoddam, vnde progrediente tempore migretur in illud. Adhibetur ad domandum corpus verberum disciplina semel atque iterū in hebdomada, sæpeq. sapius, vt fere in omnibus freno sit opus. itaque complures de carnobio iam cogitant, & diuitiarum prementes fastum ad Christi paupertatem, humilitatemq. descendunt. Cœtus ille, quem Oratorium nominant S. Siri, totidem fere sodalibus continetur, sed his minimum decimoquinto die Sacramentorum indicta lex est. reliqua à ceteris sodalitijs cœtibusq. non discrepant. Ex hoc ipso numero sodales ferme triginta, alios habet priuatos secretosq. conuentus, vbi agitat inter sese varijs de pietate colloquijs, ad semihoram precationi se dedūt: tū verberibus in suum ipsi corpus animaduertunt, & crebro pœnas à moderatoribus sibi

deposcunt, quæ vel corpus vrant, vel personam ac dignitatem. ita fit, ut ex his quoque plurimi fugaciū rerum cura contēpta cœnobio se in arcta concludāt.

Sunt & Sodalitates quædam vel Oratoria, quæ, præter cetera pietatis studia superioribus consimilia, corrogandis pecuniarum subsidijs ægrorum inopiæ, & eorum quos nobilitatis pudor à quærenda stipe deterret, opitulantur. Hæc præcipua laus est tum Oratorij B. Martini, tum eius maxime, quod à Sudario nomen inuenit. hoc & nobilitate floret & numero: publicis in tēplis stipem Sodales corrogant, quod quia sudario faciūt velut in marsupium complicato, ad excipiendam continendamq. pecuniam; iccirco à sudario ipso Sodalitas nominatur. Habent præterea nostri ad alium cœtum ex hominibus octoginta cohortationem, hi nobiles rogatiq. sunt omnes, suosq. conuentus habent non tam ad priuatum propriumq. commodum, quã ad publicum & commune, neque tam de virtutibus agunt, quas cura omni studioq. sectentur, quam de vitiorum fuga & corruptæ ciuitatis moribus, quos sanandos curandosq. suscipiant. Nam cum auctoritate præstent, vltro ipsi ad Senatū vel Episcopū deferunt, si quid in ciuitate corrigendum sanandumq. sit. ita multis malis occurritur, multa vitatur incommoda. Atque hic in vrbe campus Sociorū sese laboribus explicat. nec tamen in tāta Sodalitiorum procuratione, ceteræ ciuitatis salus commodumq. negligitur. sepe oboriuntur occasiones siue leniendi odia, siue nefaria lucra prauasq. consuetudines rescindēdi,

di,

di, quæ & auide arripiuntur à nostris & studiose. Quidam cum aureos nongentos vt redderet (nam minuta multa mittuntur) induci ne viginti quidem annorum spatio potuisset, impetratum tandem ab eo est, vt quæ contra religionem, contra officium usurpauerat, restitueret. E feminis, quæ pudicitiam suã fæde vulgauerant, duodecim ex eo probro ac dedecore sunt ereptæ. Nec minore studio virilium libidinum extinctæ faces. Sed quotidianis rebus omisis migremus ex vrbe. Sæua inter externos est finita contentio, quæ cum indies cresceret, seminarium erat plurimæ cædis, ea extiterat inter eos, qui varijs dominis herisque parebant: & in vtramque partem centum circiter cum ferro secesserant, in iisque exulum duces è diuersis eiecti sedibus: eò autem deducta res erat (plurima iã facta cæde) vt magnã pacis desperationem afferret: tamen quoniã ab eo expectabatur medicina, cuius clementia ac misericordia pari prædita est potestate; Nostris ea nixi fiducia aggressi sunt pro viribus vniuersa componere: euocãt ad colloquium tum dominos tum subiectos, dissidij atque discordiæ docent incommoda, si quid esset litium, hortantur potius iure quam ferro decernant, denique in omnem partem sese versant, vt tã atrox dirimant periculosumq. certamen, haud irriti fuere conatus: dedit Deus, qui sperabatur, euentum, seditioq. omnis placatis animis conquieuit. Sacerdos alius cum comite dum finitima peragrat, tantum è suis concionibus fructum cepit, vt consentium multitudine oppressus, quatuor quinqueue Sacerdotum labo-

labores sustinere vnus suis humeris cogeretur. Leniuit quorundam odia fratrum, qui ex fraterna caede in percussorem incensi octauum iam annum Sacramentis omnibus abstinebant. Aegrum etiam, qui non procul aberat à sepulchro, in eoq. pertinaciter stabat, vt ei, vnde accepisset iniuriã, non condonaret, ita perpulit, vt non prius Pater ex eo loco, quam aeger ex ea mente discesserit. Nec minus vtilis quædam alibi conciliata pax est. Sodalitas quædam vel Oratorium in pago quodam est ex hominibus fere quingentis: in quo Magistratuũ Præfeكتورumq. mutatio, propter occultas in comitijs fraudes, magnariũ saepe fuit seges & origo turbarum. Incole vt sunt ad eadem proni, etiam cum telo ad Oratorium accedebant, & qui locus erat à maioribus pietati ac religioni consecratus, is omni gladiatorum impunitate violabatur. Hoc cum ad Patris aures peruenisset, cætus moderatores euocat, eosque longa admonet oratione, quantam conciperent maculam, qui eas tali in loco rixas turbasq. paterentur: rationem etiã qua discordiarum semina tolli, quaque gigni concordia posset, ostendit. qua illi oratione permoti nihil antiquius habuerunt, quam vt remedijs vterentur acceptis. quibus adhibitis lætissimum postea otium & tranquillitatem vniuersæ sodalitati pepererunt.

ARONENSIS DOMVS, ET
Comense, ac Vercellense
Collegia.

Qui è Nouitiorum disciplina vitam fingunt siue recentissimi siue veterani, tantum procedunt

dunt ad virtutis aditum, ut non exigua sint suis Regibus voluptati. Pudor eorum facit, quominus multa de eorum virtute dicamus. Gallus adolescens tum genere nobilis tum apud Regem graciosus, è domestica pugna non ignobilem victoriam reportauit. nam cum propinqui statim aduolassent è Gallia, ut adolescentis mentem vel minis auerterent, vel blanditijs, factaque ijs potestas esset, ut adolescentem si sequi vellet, abducerent, is sua firmitate eos ita debilitauit ac fregit, ut ij re penitus desperata satius ducerent inanes redire domum, quam diuturna atque inutili pugna suum dedecus augere. Desperationem auxit, adolescentis epistola ad amicum, quem arden- ti cohortatione in suscepta Societatis sententia confirmabat. quam illi epistolam cum resignassent, explorassentq. quàm frustra in eius commouenda constantia desudarent, qui ad id ipsum ceteros inflammaret: ad extremum dedere manus. tamen si improba eorum mēs impunita non fuit; quippe ex ijs vnus præ ceteris insolentior vix domum redijt, cum repentino ingulatus est morbo: nec ita multo post frater in lacu periijt, ut doceretur imprudēs pater, suos ei filios non grauate concedere, cuius sceptro atque imperio liberorum vitæ atque mortes obtemperant. Quod ad communem animarum vtilitatem pertinet, etsi sedes hæc excolendis Nouitiorum moribus est dicata, non tamen, si quando incidit eiusmodi tempus, deseruntur externi. Itaque & familia vniuersa, nostrorum industria à diuturnis dissensionibus conquieuit, & duo è prima ciuitate germani fratres,

tres, qui ab inusitata rabie sexennio fere toto mutuis sese aspectibus ac sermonibus fraudabant, iungere dextras.

COMENSE Collegium suis quoque fructibus gaudet, suis letatur incrementis. Auctus est Gymnasii numerus Clericis Seminarij, & ex cetera nobilitate noua fit semper accessio. Nec minus belle Catechismi, quam litterarum scholæ procedunt. eæ multæ sunt, & Societate nituntur omnes, nec desunt viri fœminæq. primariæ, qui præmiorum illecebris instituta promoueant. habentur ea de re ab ætate puerili non sine principum conuentu, mutue altercationes, & disputationum spectacula non iniucunda, quibus à profanis sæpe ludis inanis studia multitudinis auocantur. Et quoniam Præsbyteri mentruos conuentus habent agitandis ijs, quæ ad cuiusque officium vitamq. pertinent: nostri quoque ad eos se conferunt, ut si quid difficultatis inciderit, ut plerunque euenit, id expediant. per eamq. opportunitatem, habetur sæpe tum ad clericos tum ad populum cohortatio, cū uiliuare mirifica. E reliquis studijs muneribusq. Societatis, fructus etiam legitur non exiguus. Ciuum in nos studium, ut alijs litteris est perspectum, indies magis declaratur. Quidam quinque aureorum millia Societati legauit, modo sine prole legitima decedat nepos.

VERCELLENSIS ciuitatis officia quotidie in nos extant illustrius. Obierat modico dierum intervallo vnus è nostris, cui cum de more curandū esset funus, Sacerdotes ipsi maximi templi, vnâ cum Se-

mina-

minarij clericis, funebri psalmodia parentarum: præ
 masq; Archipræsbyter egit. Nobiles autem viri se-
 minæq; ut subsidijs ac muneribus agrum, ita mor-
 tuum sua præsentia ac lacrymis decorarunt. Initiũ
 præterea cepit in hac vrbe, nostris auctoribus, Ora-
 torium, in quo statis diebus piorum conuentus ha-
 betur: cumq; huc negotiorum causa tres eodem tẽ-
 pore Cardinales, Borromeus, Vercellensis, & Mon-
 tis regalis venissent, eorum aliqui ad Oratoriũ pro-
 fecti, Sodales tum Sanctitatis exemplo, tum oratio-
 nis grauitate in proposito confirmarunt.

TAVRINENSE COLLEGIVM.

Taurinensis ager eam suis cultoribus gratiam
 retulit, ut non queri possint quod sibi non be-
 nigne responderit. Nam siue externa spectentur si-
 ue domestica, omnia læta reperientur. Ordior à do-
 mesticis priusquam ad externa progrediar. Aucti-
 sumus domi fratribus quinque, orbati vno. Is fuit
 Ioannes Leonius Sacerdos, anno ab inita Societate
 quarto circiter & trigesimo, cuius spectata virtus
 iudicium Patris nostri commendabat Ignatiij, à quo
 in hunc numerum lectus est. tria religionis vota ri-
 te edidit nouissimo vitæ suæ anno, ea vi lacryma-
 rum, ut quantum de ætate deperderet, tantum de
 pietate videretur acquirere. Et quoniam non apud
 domesticos tantum, sed etiam apud externos bene au-
 dijt, mors eius communi omnium luctu publicisq; la-
 crymis cobonestata est. Nec desunt vinearum stu-
 dia,

dia, qui præclaris mortuorum vestigijs insistant, studet sedulo pro se quisque animarum commodis ac saluti. Sacerdos dum in excipiendis confessionibus tenuissimo cuique dat operam, tanta est diuina dulcedinis vbertate completus, vt nunquam se meminerit expertum esse maiorem. Voluit nimirum Dominus in hoc homine declarare, quantum ijs Sacerdotibus delectetur, qui in eo obeūdo munere paucos homines æque ac diuites amplectuntur. nam inter olentes paganorum animas, pædoremq. agrestis amictus, suauitatem quandam admirabilis iucunditatis sensit: idque cum in templo nostro non semel, tum multo illustrius in Nosocomio quodã, cum agrū tractaret insanabilem atque vlceribus deformatū, quò qui accederet propter intolerabilis odoris fœditatem erat nemo. Ad eum ille non sine egregia horretis naturæ victoria ingressus, vbi agere cum agro cœpit, & os ad os propius admouere, tantum abest, ut ullo amplius perfunderetur horrore, vt omnes odorum suauitates admoueri sibi ad nares opinaretur: eas vero intimis sensibus dulcedines hauriret, vt ab ægri complexu diuelli postea non posset. Nec vero ita studetur domesticæ sanctitati, vt in communem animorum salutem nihil otij deriuetur.

Est Oratorium quoddam à nostris ædibus non longe positum è doctõribus discipulisq. permultis, nostræ item fidei curæq. commissum: in eo de rebus diuinis præcipueq. de virtutum studio vitiorumque fuga perutiliter disputatur. principem in eo grege locum obtinet Sfondratus Abbas Cremonensis, Cardina-

dinalis fratris filius, qui his iam communibus publicisq. sermonibus non contentus, habet insuper cum litteratis adolescentibus, modo in suis, modo in nostris ædibus priuatos quosdam: eaq. re non ipse modo quotidie progreditur ad virtutem, sed in eo quoque totus est, ut ad imitationem sui ceteros trahat. Et quidem res illi cedit ex sententia, multos enim ad Sacramenta perducit, multos ad expiandas superioris vitæ noxas inuitat, qui simulac parere cœperunt, sensim ad innocentiam pietatemq; se transferunt.

Tradita est commentandi ratio de rebus diuinis, viris feminisq. primarijs. ea res sanctioris vitæ cupiditatem multis iniecit, compluresq. feminæ per castimoniæ vota, contemptis voluptatibus humani coniugij, cum cælesti sponso se coniunxere. Ex ijs partim se cœnobijs virginum deuouerunt, partim nullam cœnobiolorum sequuntæ disciplinam in castitatis tamen proposito perseuerant. Ex hoc genere multæ cum essent, egerentq. ad sua tutanda corpora diligenti custodia, nostri excitandum censuerunt in honorem B. Virginis Sodalitium, quod deuota earum Virginum corpora, quibus aut facultas aut voluntas asperioris ineundæ vitæ non suppeteret, congregarentur. Huius sodalitatis opportunitas, quo latius pateat, viduas quoque in eam recipiendas Societas censuit, numeranturq. in ea fere viginti, quarum procuratio à primarijs est suscepta matronis. hæc Sacramentorū caussa in eadē nostram vniuersæ conueniunt, tantusq. cernitur in quibusdā ardor, ut iam

nunc

nunc ex eo cœtu, quanta ad animos reditura sint commoda sentiatur. Publicæ curæ (quæ concionum fere munere continetur) priuatis laboribus nihil cedunt. Concionatorem de nostris Dux Allobrogum postulauit; eumq. cum impetrasset, eius concionibus, quas in præcipua vrbis æde habere voluit, fere semper interfuit: cum Duce autem ciuitas vniuersa, itaque vrbes ex ea re fructus. Quadragesimæ tempore, vt Xenodochium quoddam nostris auctoribus inchoatum perduceretur ad exitum, placuit Duci rem non minus honorificam, quã necessariam (multi enim egeni hospites, per hyemem præsertim, quò se recipere non habebant) pietati studioq. populi commendari. Et quoniam suam ipse auctoritatẽ Dux interposuit, partemq. spondit opimam, tantum pecuniarum ex auditoribus corrogatum est, vt ad quatuor aureorum millia & quingentos summa perueniret. Hac tam proluxa munificaq. stips magnifice circumlata per vrbem cereis accensis, nobiliq. frequentia Xenodochio ipsi, quod hospitium virtutis appellare placuit, reddita est. Ducis autem in nos humanitas (quando hic delapsus est sermo) semper est illustrior, nunquam aliquid petentibus denegauit, imo ne petentibus quidem vltro detulit. Et quoniam biennio ante, cum ægrotauit, vouerat Dei Matri, si valetudinem recuperasset, eius ædi Lauretanæ statuam auream se daturum; noluit eam nisi nostris manibus fideiq. committi, duosq. è nostris ad ædẽ illam largo cum viatico destinauit. Eadem in nos studia fuere Cardinalium duorum, Vercellensis & Montis

Montis Regalis, quorum alter ut accepit Cardinalatus insignia, non alio prius purpureo illo processit ornatu, quam in eadem nostram Deum veniret salutatum. Nec silenda est Episcopi Sartinensis humanitas, qui cum sedis Apostolicæ nomine hanc Diocesim inspiceret, inspexissetq. templum nostrum cum instrumento, eas de Societate laudes in acta retulit, ut Archiepiscopus postea illas coram Provinciali Rectoreq. Collegij, non sine summo utriusque rubore perlegerit. Restat, ut priusquam à domesticis abeamus, religiosam Beatorum corporum, Solutoris, Aduentoris, Octauvq. translationem in eadem nostram recens extractam, usque Martyribus dedicatam, paucis commemoremus. Ac præclare quidem nobiscum actum putamus, quibus non modo Beatorum nomina, sed ipsa quoque tributa sunt corpora. Ad tres illos Beatos accedere Sanctorum tu Juliane hospite, tu Gufelini corpora. Et quoniam veteri è sacello in eadem nouam migrandum fuit, transferendus vna fuit hic Reliquiarum thesaurus non sine pompa apparatusq. solenni. Dicta est translationi dies Dominica illa, quæ præcurrit Christi Natalem; in eamq. feriam impetrata est à Sum. Pontifice Ducis opera ac rogatu, amplissima peccatorum indulgentia. Collegij porticus, pulcherrima peripetasmata vestiebant, usdemq. ornabantur publicæ viæ, qua traducenda fuit pompa. Vestis autem explicatæ varietatem ornabat adhuc & distinguebat varietas carminis. id metro continebatur heroico, heroumq. cælestium egregia facinora commendabat. Carmen cingebatur emble-

D   matis

matis alijsq. ingeniorum Musarumque muneribus,
 mirifica cum oblectatione legentium. Tam beata cor-
 pora condebantur in arca ex odrilitio, calato per-
 pulchre: eaque imposita feretro Attalica veste con-
 lecto. hæc ad aram maximam sacelli veteris, custo-
 diebant Sacerdotes quatuor splendida cum veste or-
 natuq. sacrificantium. astabant linteis induti tuni-
 cis Acolyti totidem, ad pietatem ora compositi. In-
 serea supplicantium agmen instruebatur, & ad ex-
 cipienda sacra pignora procedebant. Vt autem Ec-
 clesia Metropolitana comparuit, Archiepiscopusq.
 mitratus cum insulis ceterisq. insignibus pontificijs,
 ecce tibi sub idem tempus cū familia vniuersa Dux
 ipse: & mox etiam par illud purpuratorum. Patrū,
 Montis Regalis ac Vercellensis. ñ vna omnes Sacel-
 lum Martyrum successerunt. Cumq. canentium cho-
 rus intonuisset duplicata alternantique symphonia,
 Sacerdotes nostri eo amicti splendore, quem dixi, in
 humeros arcam tollunt: comitabantur reliqui lin-
 teati, faces præferentes in manibus. Archiepiscopus
 sequebatur à tergo, feretrum manu sustentans, et ex
 utroque latere Cardinales, manibus pariter admo-
 tis ad arcam. atque in hunc modum proditum est à
 Sacello. Præsto erat pro foribus umbella perelegās,
 quæ honoris causa Beatos illos exceptos ad suam
 sedem domiciliumq. deferret. ea gestabatur à Duce
 ceteraq. nobilitate. Iam Pompa ad eadem vsq; per-
 ducta, sacra illa corpora, increbrescente symphonia
 & ferientibus æthera uocibus, in ara maxima collo-
 cata sunt. Supplicationem vespertina preces; has
 breuis

MEDIOLANENSIS. 91

breuis quidam Archiepiscopi subsequutus est sermo. Atque id honoris à mortalibus habitum eorū virtuti, quibus Deus Opt. Max. in amplissimis celi spatijs, domicilium immortalitatis exstruxit. De urbanis hæctenus; sequitur deinceps vt de rebus dicamus externis.

MISSIO IN PADANAM SEV
Lucernam Vallem.

Est Padana vallis in Gallia Trāspadana non longe ab Augusta Taurinorum, à Pado flumine sic appellata, ea nunc ab oppido Lucerna in ea condito, Lucernæ nomen accepit. Ingrediēti offert se ab oriente Sole Mambrinum: in extrema vero valle ab occidente Crux est lapidea præalta, vnde Italia à Gallie Delphinatu seiungitur. Est autē Mambrinum pagus vnus è decem, quibus tota hæc regio distinguitur: qui vnus auitam religionem retinet incorruptā, cæteros autē omnino, aut magna ex parte hæresum pestilentia scædauit. Septem sunt hæreticorum ministri, qui xix ania dies noctesq. disseminant. octauum nonnulli addunt, non apertum illū quidem, sed inter Catholicos in Bibiano pago delitescentem. Hos, quæ est hominum corruptela atque peruersitas, plerique sequuntur; Catholicis vero, è quinque & viginti hominum millibus, quinque milia duntaxat adherent. Verum in tanta Catholicorum paucitate primarij quique numerantur, & is ipse, qui vallis obtinet gubernacula, tum nostri ordi-

nis studiosus, tum de hæreticorum salute sollicitus. Ad incitandam Catholicorum pietatem noua quædam ratio excogitatur à nostris. Pagi aliquot cum suis quique Sodalitatibus vna coguntur, vt religiosam aliquam in ædem deducantur, vbi Sacramentorum muneribus confirmati, auditaq. tum concione tum liturgia, domum postea diuino repleti spiritu reuertantur. Sæpe id factum est, sed non sine incredibili antiqui hostis inuidia, qui per suos satellites nunquam non conatur euertere, quæ pulchre viderit inchoata. Itaque cum in eo totus esset Sacerdos noster, vt pagos ad supplicationes huiusmodi conuocaret, propius factum est nihil, quam vt quodam ab hæretico, lapidis coniectu contereretur. Sed nihil hæc eos deterrent, qui diuinæ fiduciæ scuto se protegunt. Postero die congregatis Lucernæ triumq. pagorum Sodalitatibus, supplicantium agmen Pater instruxit ad ædem quandam B. Virginis in leni cliuo. Ibi peracto sacro ceterisq. ex instituto muneribus, cum vires reficiendi iam tempus esset, nec satis cibariorum æque ab omnibus esset allatum, paucis panibus in commune collatis, vnde quatuor vix homines expleri poterant, saturati sunt amplius viginti. In reditu antequam Sodalitatum turba dimitteretur, quoniam ea peregrinatio omnium animos mirifice cepit, iterum conuentus indicitur ad ædem B. Bernardi proximo in monte, proximamq. in lucē Dominicam. In itinere, commodum obuiam facti sunt Vgonotta, qui ad Catholicos repente conuersi, An non sentitis, inquiunt, in vestro comitatu Dia-

bo-

bolum esse? Sacerdotem videlicet nostrum descri-
 bebant, ductorē Catholici gregis. Sed ubi dicta dies
 illuxit, sodalitates vna praeſto fuerunt, ad easque
 quintus etiam pagus accessit, quem Balneolum in-
 colarum vulgus appellat. Spectaculum erat plenif-
 simum voluptatis, montem contemplari vndiq. scan-
 dentium turba refertum, hymnis & canticis perso-
 nantem, cereisq. facibus collucentem. augebant iu-
 cunditatem aspectus, pendentia ex cuiusq. manu
 Rosaria, & ex interuallis praealta redemptionis no-
 strae vexilla. increbrescebat hominum multitudo tan-
 ta, ut cum tam multos ades sacra non caperet, sa-
 crificandum sub dio fuerit in ara subductili; eo-
 demq. loco concionandum. Rebus omnibus de more
 peractis, antequam sodalitatum cœtus dissolueret-
 ur, facta est inuitatio ad alterum pagum (Campi-
 lionem nominant) in diem festum Ioanni Baptistæ.
 Quo cum ex condicto ventum esset, sextus adiunctus
 est pagus & frequentia hominum multo maior. Eo
 die inter horæ nonæ psalmodiam, mulieres duas co-
 mitialis quidã morbus inuasit, qui pro loci natura,
 quos corripit, ad extremam adigit saltationem. id
 incolæ interpretati sunt, populi accidisse pietate ad-
 uersus eū Beatū; longo nimirum vsu ac consuetudine
 docti, quod qui in ea diei celebritate tale aliquid
 perpetiatur, is reliquo anni tēpore ab eo morbo va-
 cuus & liber sit. Tota igitur valle celebrata res est
 ingenti tum Catholicorum voluptate; tum hæretico-
 rum stomacho: qui, quantum in ipsis est, subsidia cœ-
 lestium, scelerato animo funditus tollunt: Catholici

autem ad eos excolendos tanto ardentius incensi, solennem iterum pompam in ferias B. Margaritæ proximam instruunt, cuius templum in media hæreticorum colluione situm est. Iam decem duodecimue pagi conuenerant, cum Vgonottæ re cognita partim metu, partim suspitione suspensi, ne nosster ille, qui tantam vim hominum in interiorem vallem ductabat, religionis simulatione aut rerum potiri vellet, aut ipsorum loca vastare; exploratores subito mittunt, qui Patris subodorati consilia mature omnia ad sese deferant. Et quanquam certiores à suis facti sunt, nihil esse, quod sibi à Catholicis, Patreue metuerent; tamen in omnem euentum, sicariorum inter eos Princeps sexcentos coegit hæreticos, qui à templo, quò Catholicici venerat nunquam abessent. Ac ne consulto in eos viderentur armati, dum illi suæ pietatis munera rite persoluunt, collimare ipsi telum aliquod simularent. Aliæ ad alia templa supplicationes habitæ sunt, magno sodalitarum tum comitatum fructu: quæ consuetudo vt Catholicis est probata vehementer, ita maximo fuit hæreticis odio: nam nec res vlla magis reprimat hæreticorum ingentes spiritus, nec vlla magis hominum cætus inter se conciliat: dies porro festi nulla re traducuntur vtilius: peccatorum tolluntur ansæ: laudes Deo diuisq. dicuntur: multæq. aliæ oportunitates hinc oriuntur. Præter has publicas solennesq. pompas instituuntur priuatæ quædam minorisq. apparatus, in singulis pagis. Vbi matutina concio habita est, traditaq. pomeridianis ferme temporibus catechesis, ad certam
adem

eadem conuentus, indicitur, Eucharistiæ salutanda
 gratia: eaq. in ara summa multis collocata lumini-
 bus, vario hymnorū carmine ac precationibus ado-
 ratur. Hos cantus excipit ad extremum cohorta-
 tio breuis, ad crebram vsurpationem tanti mysterij:
 ita suo quasi pasta cibo multitudo dimittitur. In re-
 ditu quid Sacerdoti nostro contigerit, non silebitur.
 Reducebat ille domum puerorum agmen Catechis-
 mum publicè concinentium, prælata de more Christi
 cruce: cui cum vidisset ab Vgonottis, nihil honoris
 cultusq. deferri, continere se non potuit, quin è tu-
 midis verticibus, suis ipse manibus decuteret pileos.
 Ea re Vgonottæ vehementer incensi, minitari vicis-
 sim acriter, si eum cursum habituræ res essent, se
 quoque ad manus atque ad arma venturos: nec de-
 fuit ex eis, qui Patri transmittenti pontem occurre-
 ret, vt eum in Pelicem fluuium præcipitaret, ac nisi
 à saniore homine insanus ille reuocaretur, confecta
 res esset. Vesperæ cum ad Patrem vir Catholicus de-
 tulisset, hereticos fere quinquaginta vna coactos,
 Catholicorū studia figere maledictis, nec modo im-
 pudenter in discipulos inuehi, sed in magistros etiam
 & auctores; is ad eos se contulit, cum usq. certamen
 ingressus, sacrarum litterarum auctoritate docuit,
 quam studia illa non modo honesta, sed omni essent
 commendatione digna. Dedit Deus eam vim dispu-
 tationibus Patris, vt qui atate ceteris anteibat, vi-
 ctus cum reliquis socijs, Patrem ex eo tempore
 amare cœperit, quem odisset, & eum etiamnum, quo-
 ties obuiam occurrerit, nudato capite persaluet.

hunc imitantur reliqui pedetentim, ut præter omnem consuetudinem caput aperiant. Quin Dei benignitate eò deducta res est, ut non modo suam ipsi operam Patri deferant, sed oblatam Pater propter Catholicorum penuriam sæpe non respuat. Et quanquam, ut significauimus, in ea sunt heresi, ut Christi cruci nullos tribuant honores, eam tamen suadente Patre pijs etiam osculis venerantur, ut tantum non Catholicorum partes sequantur. aiuntque si huius sæculi mores, quales in presbyteris cernunt, dissimiles antiquorum moribus non essent, nunquam futurum fuisse, ut in tot ipsi errores atque hereses laberentur: nunc presbyterorum disciplina corrupta, sensim esse reliquos eadem quasi contagione corruptos. Sed ut ad Catholicos redeam, quoties dies festus appetit, Pagum comes Patris obambulans, unumquemque ad expiandos Sacramentis animos cohortatur: ita ingens multitudo concurrat. quæ res eo est admirabilior, quod in his locis crebræ confessionis nullum erat exemplum: quin etiam annuæ confessionis lex ipsa, leui oborta causa negligebatur. Habetur et præcipua iuuentutis ratio. Profestis diebus ad sacrificium Missæ, discipulorum cætus adducitur: eoque peracto iubet eos Sacerdotis comes Catechismum reddere, quem acceperint, eaq. exercitatione pomeridianum quoque tempus absumitur. vespertinum precationi dicatur: hanc vel quinquagesimi psalmi cantus excipit, vel modulatum Litaniarum carmen, quibus vel Sanctorum omnium, vel Sanctorum Regine suffragationes exposcimus: ad extremum bre-

uis habetur à Patre sermo de eius vita moribusque Beati, qui in eum diem anniuersaria Ecclesiæ commemoratione recurrit: ut & iisdem vestigijs tenera puerorum ætas insistat; & hereticorum damnetur impietas, qui iustos honores caelestibus negant.

Venit in has oras Apostolicæ Sedis legatus rem Catholicam inspecturus, cui cum obuiam procederet Pater, mirifice ei gratulatus est legatus, quod ex ea familia esset, quæ suos alumnos animarum causa in omnes terrarum tractus orasque dimitteret. Is ut Lucernam attingit, hæreticum traduxit ad Christum, eumque Patris curæ fidei que commisit. Diuersorium nostrum cum inspexisset, domesticam admiratus tenuitatem, nostris rebus consulturum se recepit. Pater eum, qui legato est à consilijs, deduxit in Angroniam, ut si forte Ministrum nactus esset non repugnante, data fide publica, ad Legatum ipsum deduceret. commodum in itinere factus est obuiam vnus, qui cum ad salutandum legatum, fide inuitaretur oblata, nihil in præsentia decreuit, sicut ne Minister quidem Angroniæ. Pater cum eo disputationis pugna commissa, perstringere interdum hominem in angustumque concludere, ac demum efficere disputando, ut intelligeret, quanta ipsum vrgeret necessitas pœnitentiæ (erat enim Sacerdos & sponsam fovebat in sinu) Non tulit homo præferuidus monentis vocem, Patremque verbis grauissimis primo reiecit, postea ut furor ille deferbuisset, veniam deprecatus errati, temerariam illam concitationem animi, quam consilio regere in potestate sæpe nostra non est, excusa.

cusa.

cusavit. Ad Angroniæ Ministrum non facilis pa-
 tuit aditus, propterea quod in quadam Ministrorum
 synodo pœnas sibi diceret irrogatas, quod Patrem
 blandis gratulationibus excepisset: eo enim se factò
 non obscure significasse, animum se à suis ad Catho-
 licos transtulisse. Sane si quis è Ministrorum grege
 conuersionis spem vllam præbet, is est vnus. nam nec
 cœnobita fuit, nec presbyter est, vt ex hæreticis mul-
 ti, quorum est desperatissima plerunque curatio;
 sed est natura commodus, in omni sermone comis, do-
 cilis præterea, & quem rationum momenti facile
 flectas. Verum intenta Dæmonis vigilantia, qui hos
 animos hæresum laqueis semel irretijt, ea vinctos
 constrictosq. tenet, ne vinculis se expediant. Sed si
 pari nostrorum vigilantia Christo duce vincatur,
 tum demum spes est fore, vt ruptis vinculis in liber-
 tatem Catholicam vindicentur. Neque vero his tan-
 tum agris, Sacerdos ille semen diuini verbi manda-
 uit, sed in extremam missus Italiam, quæ Gallia fi-
 nes attingit, alibi quoque sementem fecit. Ac dum
 in reuocandam Catholicæ fidei sinceritatē totus in-
 cumbit, prodigijs interdū Deus, eius videtur studia
 conatusq. iuuisse. Narrat enim ipsemet Pater, quo-
 dam in oppido se è suis ædibus euocatum ad feren-
 dam misero opem, qui raptabatur à Dæmone, vt
 præcepti ageretur in profluentem: cumq. ad fluuium
 tam immitis carnifex aduentaret, exaudito strepitu
 accurrisse, qui miserum illum incredibili conatu re-
 traherent, sed eos tamen ægre sua tueri capita ab
 eius lanianibus potuisse: eum enim tanquam in ra-
 biens

biem efferatum in obuium quemque subito irruisse; ut peteret morsibus, quem cepisset: addebatq. Pater, cum saluari illum Crucis signo munisset, iussissetq. secum Dominicam Angelicamq. precationem effari, imposito cereo agno ceruicibus, quieuisse: mox cum lacrymis se amplexatum confirmasse, subito suo aduentu, fugatum esse atrum quendam horribilemq. gigantem, qui se ex hominum conspectu abripuisset, ut precipiti ruina ceruices frangeret: tum iussum à se hominē rite expiare peccata, pauidumq. pectus aduersus hostium impotentiam Eucharistiæ præsidio confirmare: quod cum fecisset, ita demum ex auarissimis lupi faucibus euasisse.

PROFECTIO AD VALLEM
Perosam aliasque Valles.

Perosa Vallis, qua Galliam respicit, passuum circiter quinque millia complectitur, dupliciq. inde valle dirimitur. à dextra, ubi paululum processeris, Gallia Delphinatum ingrederis; à læua per angustam vallis occurrit, cui à B. Martino nomen est. patet hæc passuum millibus fere tribus, posteaq. à se ipsa multiplici varioq. tractu seiungitur. Regio ferme omnis, in humanis, Allobrogum Duci, in diuinis, Abbatia cuidam Pinarolensi subicitur. Ut à Perosa capiatur initium; sunt in ea Curie sex. quarum tres Calvinianis, reliquæ partim hæreticis, partim Catholicis continentur. In ea quam Portas nominant, superiores numero sunt Catholici. in altera,
cui

cui nomen Dobio, superat Vgonotta. In horum possessionem templum recidi: in eoque homines impurissimi, everso per impietatem sacello maximo, abrasaq. vndique sacra pictura, suas habent statis temporibus conciones. Catholici, qui centum circiter ac triginta censentur, in angustum se recepere tugurium, vbi qua possunt sedulitate, maxima equitate animi, aliquot iam annos diuina procurant. Tertia est curia, quæ proprio vocabulo Perosa dicitur, paucis item referta Catholicis, quæque duo templa cum habeat, alterum urbanum, alterum suburbanum; illud tantum Catholicis relictum est, hoc quod Metropolitanum erat, sibi vendicant Vgonotta: eiusq. procuratori prepositus est Minister quidam, cui non tam curæ diuina res est, quam pingue vectigal. Ad huius conciones præter eiusdem Decuriæ Vgonottas, Villaretani quoque populi vicini, se conferunt. Porro quo longius in hac regione processeris, qua ad B. Martini vallem flectitur, eò deteriora sunt omnia. occurrunt Parœciæ quinque, quarum vna tantum Catholicorum est, quæ capita triginta vix numerat. reliquæ hereticis constant omnes, tribus cum Ministris imperitissimis. In hac igitur valle B. Martini, Sacerdos noster, Cardinalis Vercellensis rogatu, cuius fidei Ecclesia illa credita erat, in obeundis Societatis partibus, iuuandisq. ijs, qui non curauerunt genua sua ante Baal, spatium fere bimestre consumpsit. Ac primo quidem significatum est ab hereticis, sibi in animo esse non modo concionem Sacerdoti nostro, in sua ipsorum aede permittere, sed

re, sed ei quoque operam dare. postea agitata; inter se rebus, mutauere sententiam, nostrosq. non inhonestis nominibus repulerunt. Verum quanquã præclaros ad salutem suam sibi aditus præcluserunt; placuit tamen diuinæ clementiæ duos ad lucem ex ijs tenebris euocare, qui & cõfiteri peccata, id quod nunquã ante fecerãt, & Eucharistiæ mysteria capere non dubitarunt. Hi coniuges ambo cum sint & prole gemina præditi, eo locupletior & dulcior visa est præda. Exactis illis, quos dixi, diebus, Pater in alteram vallem, quæ Perosa dicitur, se demisit. in ea magnus è puerili Catechesi perceptus est fructus. nam cum ad eum initio vigeni fere pueri conuenirent, centeni sunt sequuti deinceps. Inter eas Paræcias, quas hæresis funditus inquinauit, vna quam Pramolensem dicunt, sanitatem vehementer expetit: sed quominus sana esse possit, vndique obsidetur ab hostibus. adiacet vni lateri plena hæreticorum vallis Angronia: ex altero ad radices montis oppidum est quoddam S. Germani, pestilentissimo item cum Ministro: nec longe abest hostis alius non minus acer; qui assidue minas terroresq. iactat, ne diuinum verbum nostri disseminent. ita omnis ad eas animas aditus intercluditur. In id oppidũ, quod S. Germani vulgo dicitur, cum aliquando se nostri contulissent, offenderunt omnes suo Ministro operam dantes. Et quoniam inopinato nostrorum ingressu apparuit, hæreticos illos grauiter esse commotos: præsertim quod eorum ante synagogam, ijs inscientibus, transissent; Catholici, qui sese nostris adiun-

adiunxerant, blandis eos sermonibus permulserūt, nihil se aliud velle testati, nisi vt Pater, quem haberent in comitatu, cum eorum Ministro congregaretur. Hæretici vt eis morem gererent, vbi finem Minister imposuit, Patrem ad hominem intromittunt, nam quo minus ipse prodiret, metus forsitan retardabat. Offendit illum Pater inter Ministrorum greges, qui honoris causa ad eum audiendum conue-nerant, Stupidum ac velut mutum aliquod simula-chrum. totius oppidi fit repente concursus, sed egre-gius doctor disputationis reformidans euentum, ægre adductus est ad certamen. nec vanus fuit ille metus, quippe in ea disputatione paucis argumen-tationibus irretitus sic obmutuit, vt suis miserandus, nostris irridendus videretur. Excusabant discipuli, præclari magistri metum, quod dicerent tam subito nostrorum congressu exanimato, minus ex sententia euentum certaminis contigisse. Sed hoc hæreticorum proprium est, vt ante discrimen feroces, in discrimi-ne ipso sint pauidi atque imbelles.

PROFECTIO IN DRONERVVM
oppidum & Vallem variatam.

DRoneri, quod in his locis præcipua sedes hæ-resum est, nonnullos Sacerdos noster ad Ca-tholicæ Religionis cultum, alios autem ad expiandas præteritæ vitæ noxas per Sacramentum Confessio-nis adduxit. Deinde Natalitijs Domini ferijs, in Val-graniam excurrrens, conciones habuit apud frequen-tem

tem populum è Catholicis hæreticisq. permistum. Eget id oppidum idoneis in primis operis, plurima enim in eo quoque hæresis, apostataq. perniciosi non pauci, non à Catholica Religione modo, sed à cœnobotica quoque disciplina. Ex his quidam magna apud omnes existimatione doctrinæ, Sacerdotem nostrum concionantem cum audisset, eum postridie secundum concionem in medio itinere remoratur: illatoq. de iustificatione sermone, cum multitudo concurreret Latini sermonis ignara, Pater, disputatione posthabita, orationem cõuertit ad populum, eoq. presente obsecrare hæreticum cœpit, & exemplis hortari recētibus, vt perspectæ veritati concederet. præstat enim sæpe cum hoc hominum genere acutis disputationibus abstinere (populo inspectante præsertim, cui illi inferiores se videri nolunt) & plus ponderis habet, vbi specimen aliquod modestiæ, doctrinæue semel editum est, aliqua popularis inductio, quam docta & pertinax altercatio. Quocirca cum ad eiusdem concionem postridie hæreticus ille rediisset, etsi ad excitandam cœlestium venerationem ea tota referebatur; tamen & in ipsa concione perpetuis nutibus, & secundum concionem discretis verbis assentiri se ijs, quæ dicta essent, ostendit. Regionis ac loci dominus, eximiam voluntatem præse fert aduersus Catholicam Religionem, vicissimque tetra in hæreticos odia. Is Patri nostro narrauit admirabile quiddam ac plane diuinum, non longe à Valgrania agram Caluinistæ fuisse filiam, annos natam non plus duodecim: quam cum

uis morbi penitus extinxisset, nullusq. iam resideret in corpore sensus, mox cunctis stupentibus surrexisse, euocatisq. Calvinistis parētibus, qui funeris curā di causa non longe abierant, ita dixisse, Genitores mei, legem isthanc deserite (sectam dicebat hæreticorum, sic enim loquuntur illi) nam qui ei parent Sathanæ mancipia sunt & ignis pabulum sempiterni. Quæ cum dixisset, statim recubuisse: parentes vero tali prodigio admonitos legem patriam deseruisse, Catholicam suscepisse, ex eaq. pie etiamnum Catholiceq. viuere. Quæ res quo exploratior ac certior esset, omnisq. dubitandi locus adimeretur, addebat ille, se cū eo ipso, cui hæc contigerunt colloqui uoluisse, ab eoq. sic accepisse, ut à nobis exposita sunt.

E Dronero in aliud oppidum, quod S. Petri dicitur, iter est factum, complures sunt in eo hæreticorum familia, fluctuansq. vulgi religio propter pestilentissimas Ministrorum conciones. Nostri de superiore loco docere conati sunt, ubi tandem domicilium suum Christi haberet Ecclesia, nec dubitarunt ad confirmandos Catholicorum animos, de Confessionis atque Eucharistiæ Sacramentis publice verba facere. eoq. præsidio trecenti circiter ex ijs, quorum religio vacillabat, omnem dubitationem abiecerunt. Hæretici, qui de sacrosancto altaris mysterio concionem audierant, ingenti pudore perfusi quid ad ea obijcerent, non habebant: nonnulliq. ad Catholicos accesserunt. Quæ autem de peccatorum confessione habita concio est, ea ad confessionem ipsam centum amplius & viginti perduxit. Non huius oppidi finibus

finibus nostrorū opera se cōtinuit, alias etiam regio-
nes finitimas peragrauit, nec sine certo lucro atque
cōpendio. concurreretur vndiq, ad cōciones, & quos
vel calamitas vel angor aliquis premeret, n̄ nun-
quam à Patris latere discedebant. Adolescens ne
nocte quidem à congressu Patris diuelli poterat:
certumq, erat vel in vltimas terras prosequi abeun-
tem: ter à Patre dimissus, ter repetito itinere re-
diit, dum ad extremum effusus in lacrymas, sese ad
querelas & lamenta conuerit, quod eum desidera-
turum se diceret in perpetuum, quem discedentem
prosequi non liceret. Hic est ille adolescens, qui bel-
li tempore (vt consentiens regionis est fama) ad Mi-
nistrum perductus hæreticum, in concionantis hu-
mero tetrum vidit insidere Bufonem, qui posteriore
Ministri togam tolleret: ad populumq, conuersus ex
ore oculisq, ardentes flammās euomeret. aiunt ado-
lescentem spectro perterritum corruisse, sublatumq,
pro mortuo, inter suorum manus, paulo post reuixis-
se, sibiq, redditum, v̄stas vsq; adeo sensisse fauces, vt
complures dies ardor ille remanserit.

Verculum (id oppidi nomen est) ne hac
quidem hæresum scabie caret, quin regio nulla,
magis perfidos & obstinatos hæreticos tulit: sudan-
dum vehementer vt sit, si quempiam ad sanitatem
reuocare studeas. Nonnulli tamen ad conciones acce-
dunt, & in his Præfectus oppidi, vir ille quidem na-
tura bonus & ad Catholicam veritatem propensus,
sed qui tamen rumusculos metuit & sermones impe-
ratorum. Proprium huic hæreticorum generi est, vt

E cæno-

cœnobarum vitam moresq. perstringant, in eoq. uehementer exultant, si quando ad id idoneam sunt nacti materiam. nec sibi defuerunt, quo minus in Paris nostri vitam diligenter inquirerent, ab eoq. apud quem diuersabatur, curiose sciscitarentur, quæ esset eius viuendi ratio, quæ disciplina. quibus cum præclarum de eius virtute testimonium, contra quæ opinabantur, datum esset, vereri cœperunt, quem criminari non poterant, & in admirationem odia conuerterunt: facile vt intelligas, quanto plus sit ad animorum conuersionem in integritate vitæ; quam in doctrinæ varietate momenti. Actum est tamen cum hæreticis sæpe, tum publice tum priuatim; nec magni negotij fuit vincere non eruditos, tales enim se profitebantur: nam cum ex pugna victi discederent, causabantur aliena studia, quod alijs se oblectassent in rebus, doctrinarum vero studia non attigissent: quæ res tanto magis in sententia Catholicos confirmabat. Iam conciones ipsis quoque probari sunt cœptæ. Quidam manantibus lacrymis. quam vellem, inquit, aliam nullam religionem nosse? Alius autē, quid est quod huius concionibus obijci possit? Quidam vero, ecquid tandem dici verius aut excogitari potest? Ita permoti non pauci, vt à suis cum dignitate discederent, auide expectabant quotidie, dum ab ijs aliquid decerneretur, qui rerum summam administrabant. Abeamus hinc in Regalem montem, quo Vincentius Laurus Cardinalis, eius loci Episcopus, aliquos de nostris accersit.

Hic illi omne ferme tempus in excolendam Catechismo

techismo plebem contulerunt. Explanabatur enim in ade maxima ingenti concursu, perpetuoq. Canonicorum par aderat, quorum modo hic, modo ille has docendi partes obibat. ea autem inita est tradendæ doctrinæ ratio, ut non minus corroborata, quam imbecilla ætas alliceretur. Præter Catechismum inuecta est quotidianæ precationis consuetudo, tam flagrantibus hominum studijs, ut ea nec calor, quos tempus anni ferebat, nec negotiorum, quæ sæpe incidunt, magnitudo, restinxerit. cumq. de ea intermittenda exercitatione, aut certis duntaxat diebus retinenda, quæ mox ardentiore studio repeteretur, actum esset: intermitti passus est nemo. Vespertinis temporibus, antequam ad orandum Deum se quisq. conferret, Pater præcipua quedam ad commentandum capita proponebat, quibus explanandis eadem opera aut in hominum vitia inuehebatur, aut eos ad obcunda & crebro & cum utilitate sacramenta cohortabatur. Cum ille aberat, agebat has partes à Canonicis alter. ac dum populus cogebatur, reposcebatur à multitudine Catechismus. His præsidijs ea quoque consecuta sunt commoda. Primum ut liberi patresque familias, Christianæ fidei rudimenta perdiscant. Deinde ne diei festi sanctitas violetur, dum partim concionibus audiendis, partim pia supplicatione traducitur. Tum, quod maximum est, ut armorum seditionumq. pericula depellantur: nam cum vesperi ultro citroq. clandestinæ commearent epistolæ, fomes segesq. malorum, nunc precationis beneficio, quæ primis se intendentibus tenebris in-

choatur, his incommodis obuiam itur. Aegrotis & subsidia pecuniarum allata sunt, & orationis solatia: lustratiq; eorum animi sacramentis; ex quibus affirmare nonnulli, sibi à confessione melius esse cœpisse, cum tamen ante grauiter egrotarent. Complures hanc sibi quasi legem indicunt, vt singulis se mensibus expient. itaque tertia cuiusque mensis Dominica die, per pusillum quasi Pascha peragitur; tanto studio ad Sacramenta concurritur. Hisce rebus excitata est memoria amissi Collegij, idq; nunc tam multi desiderant, vt nihil nisi querelas exaudias in auctores nostri discessus: ita vero probatus est omnibus noster aduentus, vt negarint maius unquam à Cardinali beneficium in se profectum. Porro institutum est, vt qui confessiones excepturi sunt, statos conuentus habeant, vt quæ ad id munus rite exsequendum; quæq. ad officij rationem pertinent, agitent inter sese. Iactaq. sunt sodalitates fundamenta è lectissimis viris, qui statis diebus inter hebdomadam, mutuis sese colloctionibus ad pietatem exsuscitent. quæ res quantum allatura sit commodi, apparent iam nunc documenta non leuia. Optandum modo à Deo est, vt quæ tam præclare instituta sunt, eodem semper cursu ac felicitate ad suos exitus prouehantur.

P R O-